

Heaks kiidetud õppeaasta 2018/2019 põhikooli õppenõukogu nr 3 koosolekul 13.03.2019.

Heaks kiidetud Tartu Luterliku Peetri Kooli nõukogu üldkoosolekul 19.03.2019.

Kinnitatud MTÜ Tartu Luterlik Peetri Kool üldkoosolekul 26.03.2019.

Ühiskonnaõpetuse ainekava II kooliastmele

Tartu Luterlik Peetri Kool

Aine üldkirjeldus

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Ühiskonnaõpetus aitab kujundada iseseisvat ühiskonnaliiget, kes hindab vabadust, inimväarikust, võrdõiguslikkust, ausust, sallivust, õiglust ja isamaalisust. Õpe toetab eneseanalüüsi võimet ja tagajärgedega arvestamist.

Vastavalt kooli õppekavale kasutatakse II ja III kooliastmes lõimitud aineõpetust.

Hindamine

Ühiskonnaõpetuses tähendab hindamine konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel, seejuures pakkudes võimalusi enesehindamiseks ja kaaslastele toetava tagasiside andmiseks. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse kujundavat tagasisidet ka väärtuste ning hoiakute kohta. Hinnatakse näiteks arvamislugu ja juhtumianalüüsi, avatud ja etteantud vastustega ülesandeid, mõiste ja selgituse kokkuvõimist, teabe ning info leidmist, kasutamist ja rühmitamist. Teemapõhisest lõimingust lähtuvalt hinnatakse ühe teemaperioodi lõppedes kõigi ainete ühist õpitulemust või praktilist tööd.

Ühiskonnaõpetuse tundide arv nädalas:

6. klass – 1 tund, 8. klass – 1 tund, 9. klass – 1 tund.

6. klass

6. klassi lõpetaja õpitulemused	6. klassi õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus; 2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; 3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; 4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis; 5) teab ja hoiab kogukonna traditsioone; 6) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); 7) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.	<p>Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus</p> <p>Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).</p> <p>Sooline võrdõiguslikkus.</p> <p>Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere.</p> <p>Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus; 2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltsi, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust; 3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust; 4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral; 5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.	<p>Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö</p> <p>Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus.</p> <p>Noorteorganisatsioonid.</p> <p>Eakohased kodanikualgatusi võimalused.</p> <p>Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsiooni- võimalused.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seletab oma sõnadega ja kasutab	<p>Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine</p>

<p>kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;</p> <p>2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid;</p> <p>3) teab ja austab inimõigusi;</p> <p>4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;</p> <p>5) teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;</p> <p>6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.</p>	<p>Õpitulemused</p> <p>Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud.</p> <p>Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus.</p> <p>Kohalik omavalitsus.</p> <p>Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon.</p> <p>Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;</p> <p>2) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;</p> <p>3) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu.</p>	<p>Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas</p> <p>Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesisinduses.</p> <p>Kooli sisekord (kodukord).</p> <p>Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;</p> <p>2) teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida;</p> <p>3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;</p> <p>4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid;</p> <p>5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;</p> <p>6) oskab tarbijana märgata ja mõista</p>	<p>Töö ja tarbimine</p> <p>Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine.</p> <p>Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.</p> <p>Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.</p>

tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.	
--	--

8. klass

8. klassi lõpetaja õpitulemused	8. klassi õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse (plagiaat);</p> <p>2) iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;</p> <p>3) avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;</p> <p>4) teab reklaami funktsioone ja liike;</p> <p>5) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.</p>	<p>Meedia ja teave</p> <p>Raamatukogu, internet.</p> <p>Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne.</p> <p>Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir.</p> <p>Turunduskommunikatsiooni funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne.</p> <p>Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;</p> <p>2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;</p> <p>3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;</p> <p>4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;</p> <p>5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.</p>	<p>Ühiskonna sotsiaalne struktuur</p> <p>Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm.</p> <p>Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused.</p> <p>Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus.</p> <p>Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus.</p> <p>Solidaarsus.</p> <p>Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, äri sektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;</p> <p>2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja</p>	<p>Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või äri sektor, kolmas sektor</p> <p>Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused).</p>

rolli ühiskonnas; 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.	Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.
Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused; 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid; 3) kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost; 4) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.	Ühiskonnaliikmete õigused Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm. Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne eksploatatsioon jm. UNICEFi tegevus.

9. klass

9. klassi lõpetaja õpitulemused	9. klassi õppesisu
Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus; 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises; 3) tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi; 4) eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhihooni; 5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.	Demokraatia Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused.
Õpilane:	Eesti valitsemiskord

<p>1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;</p> <p>2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust;</p> <p>3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);</p> <p>4) teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi;</p> <p>5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi;</p> <p>6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid;</p> <p>7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on;</p> <p>8) nimetab Eesti parlamendierakondi;</p> <p>9) teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.</p>	<p>Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus. Õigussüsteem. Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.</p> <p>Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.</p> <p>Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.</p> <p>Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.</p> <p>Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;</p> <p>2) iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;</p> <p>3) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning</p>	<p>Kodanikuühiskond</p> <p>Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused.</p> <p>Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte</p>

<p>eesmärke;</p> <p>4) analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.</p>	<p>osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid.</p> <p>Käitumine kriisioludes.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse;</p> <p>2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;</p> <p>3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides;</p> <p>4) teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka;</p> <p>5) teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;</p> <p>6) kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.</p>	<p>Majandus</p> <p>Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osaühing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Ettevõtluse roll ühiskonnas.</p> <p>Ressursside jagunemine maailmas.</p> <p>Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted.</p> <p>Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.</p> <p>Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus.</p> <p>Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjaile ja tööotsijaile. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.</p> <p>Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve.</p> <p>Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ning investeerimine.</p> <p>Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.</p>